

Sukupuolipuhe eron jälkeiseen vainoamiseen syyllistyneiden miesten haastatteluissa

Salla Kaikkonen ja Viola Saukkoriipi

Kandidaatintutkielma

Psykologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Toukokuu 2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Psykologian laitos

SALLA KAIKKONEN & VIOLA SAUKKORIIPPI: Sukupuolipuhe eron jälkeiseen vainoamiseen
syyllistyneiden miesten haastatteluissa
Kandidaatin tutkielma, 30 sivua
Ohjaaja: Juha Holma
Psykologia, toukokuu 2017

Vainoaminen ei ole uusi ilmiö, vaikka onkin suhteellisen uusi rikosnimike Suomessa. Tutkimuksemme on osa VIOLA – Väkivallasta vapaaksi ry:n ja Oulun ensi- ja turvakoti ry:n vuosina 2012-2017 toteutettua Varjo-projektia, jonka tarkoitus on ollut kehittää palveluita, kuten ehkäisevää työtä ja kuntoutusta, eron jälkeisen vainoamisen eri osapuolille. Tässä tutkimuksessa tutkimme viiden eron jälkeiseen vainoamiseen syyllistyneen miehen haastattelussa tuottamaa sukupuolipuhetta. Tutkimuksen aineistona on toiminut VIOLA ry:n työntekijöiden vankiloissa toimittamien haastatteluiden nauhoitukset. Tutkimusmenetelmä on aineistolähtöinen diskurssianalyysi, joten olemme olleet avoimia kaikelle aineistossa esiintyneelle sukupuolta kuvaavalle puheelle, ja litteroimme sukupuoleen liittyvät puheenvuorot esiin kontekstissaan. Käsittelemme diskurssianalyysin keinoin sukupuolen rakentumista positioinnin, kategorioiden ja valta-asemien käsitteiden kautta. Miehet tuottivat puhetta monipuolisesti naisista, miehistä ja naisten ja miesten välisestä vuorovaikutuksesta. Naisia konstruointiin puheessa esimerkiksi äideiksi, pettäjiksi, tukijoiksi ja turvaajiksi esimerkiksi parisuhteen, eron ja riitojen diskursseissa. Miehiä rakennettiin nöyryytyksen, työnteon, stereotyyppisten ominaisuuksien ja roolien kautta mustasukkaisuuden, pettämisen ja suhteiden diskursseissa. Vuorovaikutuksesta taas puhuttiin esimerkiksi vainoamisena vihan ja rakkauden diskurssissa sekä mustasukkaisuutena ja valtasuhteina parisuhteen diskurssissa. Puheessa oli yhtymäkohtia aikaisempiin sukupuolen ja vainoamisen teorioihin ja tutkimustuloksiin, mutta myös eroavaisuutena haastatellut miehet puhuivat sukupuolesta monipuolisemmin sekä positiivisin että negatiivisin kuvauksin. Kokonaisuudessaan Suomessa vainoamisen tutkimuksen kenttä on vielä suhteellisen koskematon, joten tutkimusta tarvittaisiin lisää vainoamisen ymmärtämiseksi ja ehkäisemiseksi.

Avainsanat: eron jälkeinen vainoaminen, sukupuolipuhe, diskurssi, sukupuolen rakentuminen, sukupuolidiskurssi

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
Department of Psychology

SALLA KAIKKONEN & VIOLA SAUKKORIIPPI: Gender talk in the interviews of men who have stalked their ex-partners
Bachelor's thesis, 30 pages
Supervisor: Juha Holma
Psychology, May of 2017

Stalking is not a new phenomenon despite its fairly recent criminalization in Finland. Our study is part of VIOLA – Väkivallasta vapaaksi ry and Oulun ensi- ja turvakoti ry's Varjo-project, which took place in years 2012-2017. The project aimed to develop preventive and rehabilitation services for those whose lives are touched by this crime. We studied gender talk in five interviews of men who had stalked their ex-partners. Data is collected from recordings of interviews that the employees of VIOLA ry have conducted in prisons. Our research method is data-driven discourse analysis, thus we were open to all gender related talk which emerged in the interviews, and we transcribed gender talk in their respectful contexts. The construction of gender in the speech was analyzed through positionings, categories and power positions. The interviewed men produced gender talk about women, men, and their interactions diversely. Women were constructed e.g. as mothers, cheaters and patroness kind of figures in relationship, separation, and conflict discourses. Men were constructed through humiliation, work, stereotypes, and roles in jealousy, cheating and relationship discourses. The interaction between the sexes was constructed as e.g. stalking in the discourse of love and hate, and jealousy and power relations in the discourse of relationships. The results were compatible to some extent with theories and earlier results of stalking and gender studies but the gender talk of the men of this study was notably diverse with both positive and negative descriptions of gender and relationships. The field of study of stalking in Finland is still relatively untouched so further studies are needed to a better understanding and prevention of stalking.

Keywords: ex-partner stalking, gender talk, gender discourse, gender construction

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	
1.1. Vainoamisen määritelmä	1
1.2. Vainoamisen syyt ja seuraukset	2
2. SUKUPUOLISTUNUT VAINOAMINEN	
2.1. Vainoamisen esiintyvyyden erot sukupuolittain	3
2.2. Sukupuoli vainoamisen tutkimuksessa	4
2.3. Tutkimuskysymys	6
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	
3.1. Aineisto	7
3.2. Diskurssianalyysi	7
4. TULOKSET	
4.1. Vainoajien naisia koskeva puhe	9
4.1.1. <i>Nainen äitinä</i>	9
4.1.2. <i>Nainen uhkaavana tai rauhoittavana</i>	10
4.1.3. <i>Nainen tukijana ja turvaajana</i>	11
4.1.4. <i>Nainen pettäjänä</i>	11
4.1.5. <i>Nainen hyvyyden lähteenä</i>	12
4.1.2. <i>Nainen virkavallan edustajana</i>	12
4.2. Vainoajien miehiä koskeva puhe	13
4.2.1. <i>Nöyrytetty mies</i>	13
4.2.2. <i>Rikollinen mies kumppanina</i>	13
4.2.3. <i>Pätevä mies</i>	14
4.2.4. <i>Stereotyyppinen suomalainen mies</i>	14
4.2.5. <i>Mies uskonnollisena taistelijana ja ratkaisijana</i>	16
4.3. Vainoajien naisten ja miesten välistä vuorovaikutusta koskeva puhe	17
4.3.1. <i>Vainoaminen</i>	17
4.3.2. <i>Mustasukkaisuus</i>	18
4.3.3. <i>Valta-asemat</i>	19
4.3.4. <i>Erotilanteet</i>	20
5. POHDINTA	
5.1. Tulosten suhde aikaisempaan tutkimukseen ja teoriaan	22
5.2. Tutkimustulosten hyöty käytännölle ja teorialle	23
5.3. Tutkimuksen rajoitukset	24
5.4. Jatkotutkimuksen tarve	25
LÄHTEET	27

JOHDANTO

1.1. Vainoamisen määritelmä

Vainoamisella on pitkä historia (Sheridan, 2003; Meloy, 1999), mutta psykologisen tutkimuksen kohteena se on ollut vasta viime vuosikymmenet. Eri valtioiden kriminalisoidessa vainoaminen on tutkimuksen määrä kasvanut. Suomessa vainoaminen kriminalisoitiin vuoden 2014 alussa seuraavasti: *“Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi”* (Rikoslaki 25: 7 a §, 13.12.2013/879).

Useiden eri maiden lainopillisia määritelmiä yhdistää vaatimus tarkoituksesta aiheuttaa pelkoa, toistuva ei-haluttu käyttäytyminen ja uhrin tuntema pelko (Dennison & Thomson, 2000; Spitzberg & Cupach, 2007; Tjaeden & Thoennes, 1998) Oikeudellisen näkökulman vaikeutena pidetään sitä, miten kukin määritelmä, erityisesti uhka tai pelon kokemus, todistetaan toteutuneeksi (Spitzberg & Cupach, 2007).

Psykologisessa kirjallisuudessa käytetyt määritelmät muistuttavat lain määritelmiä. Esimerkiksi Spitzberg ja Cupach (2007) määrittelevät vainoamisen ei-toivotuksi jatkuvaksi häirinnäksi, joka aiheuttaa kohteelle jonkinasteista kärsimystä. Vainoaminen on suurimmiksi osin toistuvia yhteydenottoja, kontrollia ja tapaamisyrityksiä, mutta äärimmillään jopa kostoja ja väkivaltatekoja (Kinnunen, 2016). Suomessa erityisesti eron jälkeistä vainoamista väitöskirjassaan tutkineen Nikupeterin (2016) mukaan vainoaminen on lähisuhdeväkivallan muoto, jolle on ominaista tavoitteellinen entistä kumppania pakottava ja kontrolloiva toiminta.

1.2. Vainoamisen syyt ja seuraukset

Vainoamisella on vakavia seurauksia. Vainoamisen uhrin kärsivät merkittävästä psykologisista, sosiaalisista ja taloudellisista ongelmista (Sheridan, Blaauw & Davies, 2003). Eurooppalaisilla vainoamisen uhreilla ahdistuneisuus oli raportoiduin pitkäaikainen psykologinen oire, ja siitä kärsi kolmasosa vainoa joskus elämänsä aikana kohdanneista. Toiseksi yleisin oire oli avuttomuuden tunne, jota koki viidesosa tutkituista. (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014). Vainoaminen kestää tyypillisesti lähes kaksi vuotta (Spitzberg & Cupach, 2007; Tjaeden & Thoennes, 1998). Suomessa tehdyssä tutkimuksessa vainoamista kohdanneet yliopisto-opiskelijat olivat kärsineet vainoamisesta keskimäärin 10 kuukautta, ja Euroopan perusoikeusviraston tutkimuksen mukaan eurooppalaisista vainon uhreista melkein kolmasosa oli kärsinyt vainosta vähintään vuoden ajan (Björklund, Häkkänen-Nyholm, Sheridan & Roberts, 2010; European Union Agency for Fundamental Rights, 2014). Vainoaminen on siis yleensä varsin pitkäkestoista.

Vainoamisen vakavuutta korostaa myös sen yhteys fyysisen väkivallan tekoihin, sillä vainoamista esiintyy useimmin suhteissa, joissa on aiemmin ollut fyysistä väkivaltaa (Tjaeden & Thoennes, 1998; Dutton, Kaltman, Goodman, Weinfurt & Vankos, 2005; Norris, Huss & Palarea, 2011). Suomalaisessa pro gradu –tutkielmassa vainoamisen nähtiin edeltävän perhesurmaa kahdessa eri tapauksessa, joista tapauksista ensimmäisessä perhesurman tekijä oli eron jälkeiseen vainoamiseen syyllistynyt mies ja toisessa eron jälkeisen vainoamisen uhriksi joutunut nainen. (Niiranen & Veikanmaa, 2016.)

Vainoamista selittäviksi teorioiksi ovat meta-analyysissä nousseet varhaisia vuorovaikutussuhteita korostava kiintymyssuhdeteoria sekä suhteeseen liittyvien hierarkkisten tavoitteiden ylläpitämistä kuvaava teoria. Vainoamiseen on liitetty monia laukaisevia tekijöitä ja motiiveja, joissa useimmissa on kuitenkin taustalla suhteeseen kohdistuvia tavoitteita. (Spitzberg & Cupach, 2007.) Vainoaminen on liitetty parisuhteen päättymistä edeltävään psykologiseen väkivaltaan sekä jätetyksi tulemiseen parisuhteessa (Davis, Ace & Andra, 2000). Vainoamisen oikeuttamiselle on tyypillistä toisen imartelu ja miellyttäminen, ja vainoamista oikeutetaan vainoajan romanttisilla pyrkimyksillä (Dunlap, 2010; Dunlap, Lynch, Jewell, Wasarhaley & Golding, 2015).

2. SUKUPUOLISTUNUT VAINOAMINEN

2.1. Vainoamisen esiintyvyyden erot sukupuolittain

Spitzberg ja Cupach arvioivat laajassa vuonna 2007 julkaistussa meta-analyysissään, että 8-32 % naisista ja 2-13% miehistä on joskus elämänsä aikana tullut vainotuksi. Sheridan, Blaauw ja Davies (2003) taas arvioivat artikkelissaan, että vainottuja on joskus ollut 12-16% naisista ja 4-7% miehistä. Suomalaisista 18-80-vuotiaista naisista taas 24% raportoi tulleen vainotuksi elämänsä aikana. (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014).

Vainoajien määrää on tutkittu vähemmän, mutta kahdeksan tutkimuksen meta-analyysin mukaan lähes 9% naisista ja lähes 15% miehistä ovat toimineet vainoamiseksi tulkittavalla tavalla (Spitzberg & Cupach, 2004). Suomalaisten naisten mukaan vainoaja oli 71% tapauksista mies, 6% nainen, ja 7% oli tullut sekä miesten että naisten vainoamiksi. Vainoaja oli yleisimmin, 40% tapauksista, oma kumppani. (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014).

Edellä mainituista luvuista voidaan havaita, että naiset ovat yleisimmin vainoamisen uhreja ja miehet vainoajia. Yleisin ja tunnetuin vainoamisen ilmenemismuoto on suhteeseen tai sen päättymiseen liittyvä vaino, jossa mies vainoaa naista (Tjaeden & Thoennes, 1998; Sheridan, 2003). Tämä ei kuitenkaan ole koko ilmiön kuvaus, sillä vainoamista tapahtuu myös samaa sukupuolta olevien välillä (Bjerregaard, 2000; Pathé, Mullen & Purcell 2000; Boon & Sheridan, 2001), ja myös nainen voi olla vainoaja (Meloy & Boyd, 2003; Purcell, Pathé & Mullen, 2001).

2.2. Sukupuoli vainoamisen tutkimuksessa

Vainoamisen ja sukupuolen tutkimuskirjallisuus voidaan jakaa kolmeen aiheeseen: 1) sukupuolen huomioon ottaviin vainoamista selittäviin teorioihin 2) tutkimuksiin sukupuolen merkityksestä vainoajan ja uhrin kokemukselle sekä 3) tutkimuksiin siitä, millainen on sukupuolen vaikutus siihen, miten vainoaminen ymmärretään ja havaitaan. (Lyndon ym., 2011).

Selittäväksi teoriaksi kiintymyssuhdeteorian ja suhteen tavoitteiden ylläpidon teorian rinnalle Davis, Swan ja Gambone (2012) esittävät pakottavan kontrollin teorian (engl. coercive control theory). Teorian mukaan vainoaminen nousee tarpeesta kontrolloida puolisoa ja se perustuu sosiaaliseen maskuliinisen dominanssin stereotypiaan. Toinen vainoamista selittävä sukupuolen teoria on Duntleyn ja Bussin (2012) evolutiivinen pariutumisen ja lisääntymisen strategioiden teoria. Teorian mukaan biologiset erot selittävät sen, että miehet vainoavat saadakseen uuden puolison tai säilyttääkseen nykyisen puolisonsa, ja naiset vainoavat säilyttääkseen nykyisen puolisonsa tai saadakseen entisen puolisonsa takaisin.

Kuten prevalenssiluvut osoittavat, nainen on yleisimmin vainoamisen uhri. Tämän lisäksi naisiin kohdistuvaan vainoamiseen liittyy todennäköisemmin myös fyysistä väkivaltaa ja vainoaminen keskimäärin kestää pidempään. (Sheridan & Lyndon, 2012). On myös todettu, että entiseen kumppaniin kohdistuva vainoaminen on vakavampaa kuin vainoaminen muunlaisissa suhteissa (Farnham, James & Cantrell, 2000; Thomas, Purcell, Pathe & Mullen, 2008). Vainoamisesta kärsivistä naisista 81% oli katsauksen mukaan kärsinyt myös fyysisestä väkivallasta parisuhteessa saman kumppanin toimesta (Tjaeden & Thoennes, 1998).

Tutkimusten mukaan mies on yleisimmin vainoaja, mutta miesvainoajan esitetään olevan myös vaarallisempi kuin naisen. Uhrit esimerkiksi kokevat miesvainoajan olevan suurempi uhka kuin naisvainoajan (Spitzberg, Cupach & Ciceraro, 2010). Miesvainoajat myös uhkailevat uhriaan enemmän (Langhinrichsen-Rohling, Palarea, Cohen & Rohling, 2000), ja toteuttavat uhkauksiaan todennäköisemmin (Spitzberg & Cupach, 2007). Naisvainoajille on miehiä tyypillisempää saman sukupuolen edustajan vainoaminen sekä ei-romanttinen suhde vainottuun (Meloy & Boyd, 2003;

Purcell, Pathé & Mullen, 2001). Naisvainoajista on kuitenkin tuotettu todella vähän tutkimusta, ja olemassa olevissa tutkimuksissa on löydetty enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja miesvainoajiin.

Tutkimukset sukupuolen vaikutuksesta siihen, mikä määrittellään vainoamiseksi ja kuinka vakavaksi vainoaminen arvioidaan, ovat tulleet eri tuloksiin. Usein näissä tutkimuksissa tutkimushenkilöitä pyydetään arvioimaan erilaisia vainoamistilanteita tai itse kertomaan, millaista vainoaminen heidän mielestään on. Joidenkin tutkimusten mukaan miehet ja naiset ovat yhtä mieltä siitä, millainen toiminta lasketaan vainoamiseksi (Phillips, Quirk, Rosenfeld, O'Connor, 2004; Kinkade, Burns & Fuentes, 2005). Toisaalta on myös tutkimuksia, joiden tulosten mukaan naiset tulkitsevat toiminnan herkemmin vainoamiseksi kuin miehet (Dennison & Thomson, 2002; Englebrecht & Reynolds, 2011).

Sinclair (2010) on tutkinut vainoamista koskevia stereotyyppisiä, usein uhria syyllistäviä asenteita (engl. stalking myths). Nämä asenteet ilmenevät esimerkiksi mielipiteissä, kuten “naisista on imartelevaa olla tavoiteltu” tai “naiset usein sanovat yhtä mutta tarkoittavat toista” tai “jos nainen ei kiinnittäisi huomiota mieheen, mies lopettaisi”. Sinclairin tutkimushenkilöt lukivat erilaisia vainoamiskertomuksia ja arvioivat vainoajan ja uhrin tilanteeseen vaikuttaneita ominaisuuksia. Tutkimuksen mukaan uhria syyllistivät todennäköisimmin miehet, vainoajaa sympatisoivat ihmiset sekä ihmiset, joilla oli uhria syyllistäviä ja vainoamista oikeuttavia asenteita.

Sukupuolella on havaittu myös olevan vaikutusta siihen, miten vainoamista käsitellään oikeuslaitoksessa. Esimerkiksi Cass ja Rosay (2012) tutkivat ihmisten odotuksia siitä, miten vainoajan ja vainotun sukupuoli, ja heidän välinen ihmissuhteensa vaikuttaisi tapauksen käsittelyyn oikeudessa. Tutkittavat arvioivat, että miesvainoajiin reagoitaisiin vakavammin eli heitä tutkittaisiin, pidätettäisiin, syytettäisiin ja tuomittaisiin enemmän kuin naisia. Lisäksi arvioitiin että tapaukseen, jossa vainoaja on tuntematon, reagoitaisiin oikeudessa voimakkaammin kuin tapaukseen, jossa vainoaja on tuttu tai puoliso. Dunlapin, Hodellin, Goldingin ja Wasarhaleyn (2012) tutkimuksessa taas tutkimushenkilöt lukivat rikosoikeuden vainoamistapauksien tiivistelmiä ja arvioivat uhrin ja syytetyn syyllisyyttä, uskottavuutta sekä antoivat näiden arvioiden perusteella tuomioita. Tutkimuksessa naiset antoivat enemmän tuomioita uhrin eduksi ja miehet taas enemmän syytetyn eduksi. Kuitenkin nämä sukupuolierot ilmenivät vain tapauksissa, joissa uhrin pelko oli vähäistä. Tämä tulos viittaisi Lyndonin ym. (2012) mukaan siihen, että sukupuolierot vainoamiskäsityksissä ilmenevät juuri näissä

lievemmissä vainoamistapauksissa, joissa mies vainoaa naista ja jotka usein ovat myös haastavia tunnistaa tai määritellä vainoamiseksi.

2.3. Tutkimuskysymys

Tietääksemme vainoajien sukupuolipuhetta ei ole aiemmin tutkittu. Koska vainoaminen ja väkivalta ovat läheisiä ilmiöitä, tai vainoaminen voidaan jopa nähdä väkivallan muotona (Nikupeteri, 2016), on perusteltua soveltaa väkivallan tutkimuksen käsitteitä ja tuloksia vainoamisen tutkimuksessa toistaiseksi, kun vainoamista itseään käsittelevä kirjallisuutta on varsin vähän ainakin suomeksi. Sinclair (2010) esittääkin, että vainoamiseen taustalla vaikuttavat samanlaiset stereotyyptit kuin muidenkin intiimin väkivallan muotojen takana. Aikaisemmissa tutkimuksissa väkivaltaa käyttäneiden miesten puheesta on havaittu, että miehet tuottavat puhetta ja käyttävät retoriikkaa, jolla väkivaltaa normalisoidaan, vähätellään ja oikeutetaan sekä miehen ylivalta-asemaa tuetaan. (Adams, Towns & Gavey, 1995). Lisäksi Frude (1994) esittää, että naisiin kohdistuva väkivalta olisi yleisintä miehillä, joiden stereotyyppiä naisista ja suhteista on seksistinen ja perinteinen.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme vainoamiseen syyllistyneiden miesten tuottamaa sukupuolipuhetta. Keskeisiä diskurssianalyttisiä käsitteitä tutkimuksessamme ovat positiointi, sukupuoleen liittyvä kategorisointi eli luokittelu sekä valtasuhteet. Valitsimme tutkimuksemme kohteeksi kaiken sukupuoliin viittaavaan puheen, sillä sen lisäksi, että olemme kiinnostuneita millaista puhetta vainoajat tuottavat naisista, halusimme myös ottaa tarkasteluun sen, miten he puhuvat itsestään miehenä sekä miessukupuolesta. Pyrimme nostamaan sukupuolen maininnat esiin kontekstissaan. Haastateltavilta ei kysytty sukupuoleen liittyviä kysymyksiä, vaan tulososion maininnat syntyivät vainoamiseen liittyvässä puheessa. Suurin osa haastattelujen ajasta puheenaiheet koskivat aiempia suhteita ja suhdetta kumppaniin, johon vainoaminen oli kohdentunut.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1. Aineisto

Tutkimuksemme aineisto on osa VIOLA - väkivallasta vapaaksi ry:n ja Oulun ensi- ja turvakoti ry:n vuosina 2012-2017 toteuttamaa Varjo-hanketta. RAY:n rahoittama Varjo-hanke on tutkimus- ja kehittämishanke, jonka tavoitteena on kehittää palveluja eron jälkeisen vainoamisen eri osapuolten tueksi, kehittää ehkäisevään työhön ja kuntoutukseen liittyviä työmuotoja sekä tehdä tutkimusyhteistyötä.

Aineistomme koostuu viidestä Varjo-hankkeeseen kuuluvasta todennäköisesti tai tuomitusti vainoamiseen syyllistyneen miehen nauhoitetusta haastattelusta. Haastattelut ovat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, jotka VIOLA — väkivallasta vapaaksi ry:n työntekijät toteuttivat vuosina 2013-2014 vankiloissa. Haastattelujen kestot vaihtelevat 1 tunti 23 minuuttia ja 1 tunti 54 minuuttia välillä. Henkilöt valikoituivat tutkimukseen vankiloiden työntekijöiden toimesta perusteina, että heillä on taustalla lähestymiskiellon rikkomisia, toteutunut tai mahdollinen ero kumppanista ja vaikeus irrottautua tästä suhteesta. Heidän tuli myös olla halukkaita kertomaan oma näkemyksensä. Miesten taustat vaihtelivat ja he ovat eri-ikäisiä. Myös vainoamisen luonne vaihteli sitkeästä yhteydenpidosta henkirikoksiin.

3.2. Diskurssianalyysi

Valitsimme menetelmäksi Foucault'n diskurssianalyysin, sillä olimme kiinnostuneita miesten tuottamasta, erityisesti sukupuolia koskevasta, puheesta. Diskurssianalyysissä kiinnostuksen kohteena ovat sanat itsessään sekä se, miten niillä keskustelun kautta rakennetaan eli konstruoidaan sosiaalista todellisuutta (Wiggins & Riley, 2010). Diskurssianalyysissä kielen ei oleteta olevan ulkoisen tai psyykkisen todellisuuden kuva, vaan kielen kautta merkityksellistämme kohteet, joista kirjoitamme tai puhumme (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2016). Tutkimuksemme sosiaalinen konteksti on VIOLA ry:n työntekijöiden toteuttamat puolistrukturoidut haastattelut.

Diskurssianalyysissä on keskeistä ajatus merkityssysteemien kirjosta. Sosiaalinen todellisuus hahmottuu useiden eri merkityssysteemien rinnakkaisina tai kilpailevina kenttinä. Näitä merkityssysteemejä kutsutaan myös diskursseiksi. Diskurssianalyysissä itse diskurssit eivät ole tutkimuksen kohteena vaan se, miten ne toteutuvat käytännössä. (Jokinen ym., 2016.)

Subjektipositio tarkoittaa erilaisia identiteettejä, jotka rakentuvat diskursseissa. Diskurssianalyysissä identiteetti ymmärretään toiminnallisena käsitteenä, määriytyksinä, joita ihmiset rakentavat itsestään ja toisistaan kielen avulla (Jokinen & Juhila, 2002). Toisin sanoen diskurssianalyysissä identiteetti ei ole absoluuttinen käsite vaan yksilön minä rakentuu erilaisissa konteksteissa ja prosesseissa, ja mielenkiinnon kohteena ovatkin juuri nämä prosessit (Jokinen ym., 2016). Valtasuhteita voidaan tarkastella diskurssien välillä tai sisällä, esimerkiksi tarkastelemalla itse puheenvuoroa ja sitä, millaiset positiot tai suhteet henkilöillä on (Jokinen & Juhila, 2016). Kategoriat ovat diskurssianalyysissä diskursseja pienempiä tapahtumia, esimerkiksi joukkoja (äiti, isä ja lapset) tai pareja (nainen ja mies). Kategoriaan liitetään tietynlaisia toimintoja, esimerkiksi naiseen ja mieheen voidaan liittää tietynlaisia ominaisuuksia (Jokinen & Juhila, 2002). Tutkimme, miten sukupuoli konstruointiin puheessa, mihin diskursseihin nämä sukupuolen konstruktiot liittyvät, millaisia toiminnan mahdollisuuksia konstruktiot ja diskurssit mahdollistavat, ja miten haastatellut positioituvat omassa sukupuolipuheessaan.

Aloitimme tutkimuksemme kuuntelemalla viisi nauhoitettua vainoamiseen syyllistyneen miehen haastattelua. Analyyttisen diskurssianalyysin mukaisesti pyrimme tutkimuksessamme aineistolähtöisyyteen (Jokinen & Juhila, 2002), ja olemaan avoimia kaikelle sukupuolta kuvaavalle puheelle ilman oletuksia puheen luonteesta. Sukupuolta kuvaavan puheen valitsimme niin, että keskityimme puheeseen, jossa mainittiin sanat “nainen” ja “mies” sekä näiden variaatioita tai muita kontekstissaan sukupuoleen viittaavia sanoja kuten “ukko” tai “mummo”. Jätimme kuitenkin käsittelyn ulkopuolelle sukupuolittuneet roolit kuten “vaimo”, “aviomies”, “äiti” ja “isä”, jos nämä kontekstissaan mielestämme selkeästi edustivat enemmänkin sanan mukaista roolia tai puhujan henkilökohtaista ihmissuhdetta, eikä niinkään sukupuolta yleensä. Toisella kerralla kuuntelimme sukupuolipuhetta edustavat kohdat uudestaan ja litteroimme tulososiossa käytetyn puheen. Kaikki tulososiossa mainitut nimet on muutettu.

4. TULOKSET

4.1. Vainoajien naisia koskeva puhe

Haastateltujen miesten naisia koskevassa puheessa nainen rakennettiin eli konstruointiin eri tavoin: äitinä, tukijana ja turvaajana, pettäjänä, rikollisena ja virkavallan edustajana. Naisia myös kategorisoitiin ominaisuuksien perusteella ja heistä puhuttiin usein parisuhteiden kontekstissa.

4.1.1. Nainen äitinä

Haastattelija: Näistä aikasemmista suhteista kun puhuttiin ni täs vois varmaan ottaa sen, sen, kysymyksen et esiin että mikä niissä aikasimmissa suhteissa on ollu erojen syy?

M4: No kyllä yleensä pyrkiny aina ite lähtemään että et nää pitkät suhteet on ollu vähä sellasia että. En oo pystyny antaa sille naiselle sitä mitä se on halunnu. Pitkän aikaa mul oli se että mä en halunnu ees lasta. Että mä halusin valikoida sen lapsen äitin todella hyvin ja tarkkaan. Niin tota, sanoin ki aina niille naisille että sä et oo semmone kenen kanssa mä haluisin lapsia. Et sä oot pirun mukava ja kaikkee tälle mut sussa on tiettyjä luonteenpiirteitä mitä mä en halua et ne koskaan tulee jatkumaan ja se on siis varmasti aika törkeesti sanottu mutta.

M4: No pystyy luottaa sillee naiseen se että jos mulle käy jotaki ni se pystyy sillee huolehtimaa.

Tässä puheenvuorossa nainen konstruoidaan vakavan parisuhteen, sen sosiaalisen sopimuksen ja lasten saamisen kautta. Nainen nähdään potentiaalisena äitinä. Puheessaan mies rajaa pois tai arvottaa alaspäin jotkut naiset persoonallisuuden ominaisuuksien perusteella tästä naiseudesta. Hän ei kuitenkaan erittele, mitä nämä ominaisuudet ovat, mutta myöhemmin mainitsee arvostavansa huolehtivaisuutta ja luotettavuutta. Nainen on tässä myös parisuhteessa henkilö, joka haluaa jotain,

tässä esimerkissä lapsen, jonka mies taas “antaa” tai mahdollistaa, jos niin päättää. Tällä puheenvuorolla mies perustelee parisuhteen päättymisen naisen ominaisuuksilla ja parisuhteen odotusten täyttymättömyydellä. Mies positioi itsensä subjektiksi, joka aloittaa ja toteuttaa eron. Tämä diskurssi ja sen konstruktiot velvoittavat puolisoita suhteessa: esimerkiksi naista olemaan äidillinen ja miestä mahdollistamaan äitiys. Jos tämä ei toteudu, suhde voi kaatua tai sitä ei pidetä vakavana suhteena.

4.1.2. Nainen uhkaavana tai rauhoittavana

Haastattelija: Kuvasit että tuon Lauran kanssa ni paljon teillä paljon oli riitoja. [M4: Mm.] Niin miten sinun seurustelusuhteissa on ylipäättään nii onko niissä ollu riitoja, väkivaltaa vai millä tavalla niitä ristiriitoja on sitten ratkottu?

M4: Joskus on ollu niin pimeitä muijia että ei uskaltanu ees tapella. Mutta sitte on taas toisaalta semmosia psykologisesti päteviä muijia että et kyllä sitte osaa rauhottaaki.

Yllä olevassa puheenvuorossa mies kategorisoi naiset, tarkemmin sanottuna ex-puolisonsa, kahteen ryhmään parisuhteen erimielisyyksien ratkaisun ja mahdollisen parisuhdeväkivallan kontekstissa. Toinen naisten ryhmä konstruoidaan irrationaaliseksi, hämmentäväksi ja uhkaaviksi, toinen psykologisesti kyvykkäiksi ja rauhoittaviksi. Miehen puheessa nämä naisten eri kategoriat selittävät sitä, miten hän toimii ristiriitatilanteissa. Ensin mainittujen naisten uhkaavuus estää miestä riitelemästä tai käyttämästä väkivaltaa pelon kautta. Jälkeen mainittujen psykososiaalinen kyvykkyys, eli esimerkiksi mainittu rauhoittavuus, niin ikään vähentää miehen osalta riitelyä tai väkivaltaa. Mies asemoituu itse henkilöksi, jonka toiminta on reaktio naisen toimintaan tai olemukseen. Yhdessä nämä asemat ja kategoriat luovat tämän miehen suhteissa kaksi erilaista riitatilanteen ratkaisun vuorovaikutuksen mahdollisuutta: 1) naisen uhkaavuus, miehen pelko, ei väkivaltaa; 2) riita, nainen rauhoittaa, riita loppuu.

4.1.3. Nainen tukijana ja turvaajana

M4: --- Mä oon sanonu aina et jos suomeen pitäis, tota noin, perustaa rikollisjärjestö, nii perustakaa se naisista. Ne on niinku voimakasluontoisempia, fiksumpia ja kaikkee tälleen, et semmone voi joskus tulla et jos pitää joskus fiksuja naisia paljon rinnalla ni ei voi itekää kaatua tavallaan. Et aina saat sen tuen ja turvan mitä tarviit.

Tässä otteessa mies konstruoi naiset voimakasluontoisiksi ja älykkäiksi tukijoiksi ja turvaajiksi. Hän yhdistää tämän kahteen kontekstiin: naisiin miesten tai yleensä toisten ihmisten kumppaneina, sekä naisiin hypoteettisena rikollisjärjestönä. Tällainen naisen konstruointi luo ensin mainituissa diskurssissa ihmissuhteissa miehelle mahdollisuuden tukeutua naiseen ja naiselle mahdollisuuden olla vahva. Toisaalta älykäs ja voimakasluontoinen nainen on ominaisuuksineen muiden ihmisten ja miesten tukija ja turvaaja. Rikollisjärjestöviittauksessa naisilla nähdään olevan juuri heille kuuluvien ominaisuuksien vuoksi potentiaalia perustaa menestynyt rikollisjärjestö Suomeen. Samat tukevat ja turvaavat ominaisuudet siis yhdistetään myös mahdollisuuteen menestyä rikollisena.

4.1.4. Nainen pettäjänä

M1: Täys pulikko ja viel, ja mä sanon tällaseen sä vielä sotkeudut. Tällasia ne on osa naisista.

Yllä olevassa katkelmassa mies konstruoi erillisen naiskategorian naisista, jotka ovat pettäneet erityisesti huonona pidetyn miehen kanssa. Tämä tapa kategorisoida ne naiset, jotka ovat pettäneet, mahdollistaa heidän arvottamisensa alaspäin, mikä ilmenee tämän miehen sanavalinnoissa “sotkeutua” ja “puliukko”. Mies positioituu itse oikeutetuksi arvottamaan ja tuomitsemaan.

4.1.5. Nainen hyvyyden lähteenä

M2: Kun se ihminen menee sinne montun pohjalle ja sitte niin sanotusti syntyy uudestaan, niin se mikä siihen eteen tulee, niin se voi kuvitella et se rakkaus tulee sieltä. Jos siihen montussa olevan ihmisen ja Jeesuksen väliin joka rakastaa sitä ihmistä ehyeks tulee esimerkiksi nainen – miehelle – ni se mies kuvittelee et kaikki se rakkaus ja hyvä tulee siltä naiselta, siit tulee semmonen aika hassuki tilanne.

Tässä puheenvuorossa nainen on miehen kuvitelma kaiken hyvän ja rakkauden lähteenä. Tämä mies kuitenkin pystyy ymmärtämään, että se on kuvitelma eikä totuus. Hyvä ja rakkaus voi tulla elämän muista lähteistä, kuten juuri tämän miehen tilanteessa uskosta. Tämä taipumus yhdistää hyvä ja rakkaus naisesta tulevaksi johtaa tämän miehen sanoja mukaillen “hassuun tilanteeseen”, joita voisi kuvitella olevan ainakin väärinkäsitykset, väärät odotukset ja myöhemmät pettymykset. Haastateltu mies itse asemoituu tässä tilanteesta erilliseksi vertauskuvan kertojaksi, joka etäältä näkee kuvitelman läpi.

4.1.6. Nainen virkavallan edustajana

Naiset mainitaan erään miehen haastattelun alku- että loppupuolella virkavallan ammattihenkilöinä. Naispoliisi ilmenee miespoliisista poikkeavana ja naiselle helpommin lähestyttävänä. Puhuja itse näkee, että tilanteet ratkeavat eri tavoin mies- ja naispoliisien käsittelyssä. Hänen mukaansa naispoliisille puhuminen olisi mahdollistanut pariskunnan ongelmatilanteen ratkeamisen.

23:30 M1: Mikset sie sanonut minkä takia se vei, jos et miespoliisille niin onhan [paikkakunnalla] myös naispoliiseja. Mikä tämän tapahtuman taustalla on.

1:24:24 M1: Oisit vaan sanonut, jos et uskalla miespoliisille niin oisit pyytänyt naiselle sanomaan. Jotta pettämisestä... ni silloin se olis lähtenyt sieltä purkautumaan

4.2. Vainoajien miehiä koskeva puhe

Vainoajien miehiä koskeva puhe ilmeni erilaisina subjektipositiona sekä yleisinä mieheyden kuvauksina. Vainoajat liittivät varsinkin itseensä erilaisia miestä kuvaavia ominaisuuksia. Miehiin joukkona liitettiin rooleja, stereotyyppioita ja odotuksia.

4.2.1. Nöyryytetty mies

M2: Ethän sä voi unohtaa tota... ethän sä voi unohtaa. Mä että se nöyryytti sinut. Nöyryyttsä sen eessä.
Ethän sä oo mies!

Yllä olevassa katkelmassa eräs mies kuvaa päänsisäistä puhettaan, ja kuinka se hänet tuomitsi miehenä puolison pettämisen tultua ilmi. Tässä puheenvuorossa mies on jotain, mitä ei nöyryytetä, ja nöyryytys vähentää tai kyseenalaistaa mieheyttä. Puolison pettäminen parisuhteessa toimii tässä diskurssina, johon nöyryyttäminen liittyy. Mies asemoituu ikään kuin itsensä ulkopuolelle muistuttamaan sisäisellä puheella itseään säilyttämään kunniansa miehenä.

4.2.2. Rikollinen mies kumppanina

Seuraavassa puheenvuorossa miehen kelpaavuus parisuhdekumppanina muuttuu rikoksen teon seurauksena. Puhuja ottaa haastattelijan kysymykseen etäisyyttä väistämällä henkilökohtaisen vastauksen ja vastaamalla kysymykseen kysymyksellä. Hän viittaa itseensä "tällaisena ukkona", mutta käyttää naisesta neutraalia käsitettä, jolloin hän myös arvottaa miestä, tässä tapauksessa itseään, alaspäin.

Haastattelija: Voisitsä kuvitella seurustelevasi jonkun muun ihmisen kanssa?

M1: Mistä löytyy sellainen nainen, joka tällaisen ukon ottaa?

Hetkeä myöhemmin sama mies jatkoi:

M1: No kaikki naiset ei oo samanlaisia kaikki miehet ei oo samanlaisia - voi olla et joku ymmärtää tuommoisen teon. Mutta kyllä ne varmaan aika vähemmistössä on.

Ensimmäisen puheenvuoron kysymyksen jälkeen hän jatkaa pohtimaan, että kumppanin löytäminen ei välttämättä ole mahdotonta vaikkakin epätodennäköistä. Tätä hän perustelee ihmisten erilaisuudella. Hän uskoo kuitenkin rikosta ymmärtävän naisen olevan poikkeus.

4.2.3. Pätevä mies

M4: Mä menin toisena päivänä jo sen vanhemmille töihin. Että. Näin nopeesti se käy. Mä halusin näyttää niilleki että kyllä mä oon ihan pätevä jätkä.

Yllä olevassa otteessa mies puhuu uusien parisuhteiden luomisesta, ja kuinka hän haluaa esittäytyä uuden kumppanin vanhemmille kunnollisena miehenä. Hän kuvailee itseään “pätevänä jätkänä”, toisin sanoen osaavana miehenä, joka rakentuu työnteon kautta. Puheessaan hän tuo ilmi näkemyksen, että työtä pelkäämätön mies mielletään kelpaavaksi ja hyväksi kumppaniksi uudessa parisuhteessa. Hän asemoituu puheenvuorossaan kyvykkäänä ja nopean toiminnan miehenä.

4.2.4. Stereotyyppinen suomalainen mies

Oman mieheyden lisäksi puhetta tuotettiin miehen stereotyyppisistä rooleista, joihin ei kuitenkaan välttämättä samaistuttu. Aihe nousi esiin seuraavassa puheenvuorossa viranomaisten stereotyyppisistä oletuksista miehiä kohtaan.

M5: Et sille Tuulille tuli sellanen mieleen että, että niinku, et ne on joutunu lähtee sieltä [paikkakunnalta] minua karkuun että minä oon hakannu kännipäissää, mikä ei pidä ollenkaan paikkaansa. Tuuli oli sit sanonut ei Aapo oo minua lyöny eikä mitää. Et siin on lähetty aika niinku

hassulta puolelta sitte tuota. Että onko sit joku perinteinen rooli että ukko juo ja hakkaa ja sitte siit ei poiketa.

Yllä olevassa puheenvuorossa puhuja kuvaa itseään miehenä, joka stereotyyppisestä ajatuksesta poiketen ei ole pahoinpideltyt puolisoaan. Hän rakentaa tätä kuvaa kertomalla tarinan siitä, kuinka puoliso on joutunut erikseen viranomaisille kertomaan, että väkivaltaa ei heidän suhteessaan tapahtunut. Hän asemoituu miehenä, joka on joutunut väärin stereotyyppisten olettamusten kohteeksi. Mies puhui vielä haastattelunsa loppupuolella tarkemmin stereotyyppisestä mustasukkaisuuteen taipuvasta miehestä, jälleen kuitenkin positioitumatta siihen.

Haastattelija: Ja tuota. Sä tossa aikasemminkin jo. Halusin kysyä sitä että kun joissain parisuhteissa se voi olla oma vaikeutensa et toinen on linnassa ja toinen ei, teillä vuoronperään, tuota jossain suhteissa se semmonen mustasukkaisuus rupee vaivaamaan, niin miten teillä?

M5: -- Multa puuttuu kokonaan tää suomalaisen miehen perushyve eli mustasukkaisuus. Siis mä en ketää halua mollata enkä mitää, mun ajatusmaailman mukaan mustasukkaisuus on luonteen heikkoutta, jos ei luota itteensä, niin paljo, niin tota... et ei... Ei oo mulla... mustasukkaisuus kai sitä jossai muodossa on, et sanotaan sillee, otetaan nyt kerra iha raaka esimerkki. Tuuli seisoi tossa noin, ja tota, pussais sun kans [Haastattelija: Nii], mä istuisin tässä, ei mitään. Mutta, jos me laitetas tohon noin seinä, ja siihe ovi, ja mä olisin aukasees justii sitä ovey, ja ne pussais siellä, nii se sais päähänsä. Tässä on niinku se juttu. Elikkä se salailu, selän takan pelaaminen, se on niinku ollu juttu. -- [oma] luottamus muihin on todella vähäistä. Et, periaattees, luottaa siihen mitä näkee peilistä.

Tässä puheenvuorossa sama mies kuvailee mustasukkaisuutta ominaisuutena, joka on sidottu itseluottamukseen. Mustasukkaisuus on hänen mielestään suomalaisten miesten “perushyve”, millä hän implikoi suomalaisten miesten olevan yleisesti epävarmoja itsestään. Puhuja määrittelee itsensä miehenä, jolla on vahva itseluottamus, ja näin ollen hän ei koe mustasukkaisuutta. Hän esimerkin kautta tuo kuitenkin ilmi, että “antais päähän” eli oletettavasti tuntisi mustasukkaisuutta, jos puoliso yrittäisi salata pettämistä. Esimerkin kautta hän paljastaa kykenevänsä mustasukkaiseen toimintaan, mikä on ristiriidassa hänen aiemman puheensa kanssa.

4.2.5. Mies uskonnollisena taistelijana ja ratkaisijana

Seuraavassa puheenvuorossa uskonnollinen mies kuvasi suomalaisen uskonnon tilaa vanhojen naisten ja nuorten miesten taistelukenttänä.

M2: Mutta se kuvastaa sitä uskonnon tilaa, siis sanotaan niinkun et suomalaisen uskonnon tilaa, siis vanhojen mummojen hartioilla se on eikä nuorten miesten! Eikö se nyt oo selvä asia että jos ajatellaan niinku, mehän käydään sotaa hyvä vastaan paha -- en mä oo vielä nähny semmosta sotaa että käydään sillee että voitetaan se että täl puolella on niinku tota nuorii miehii, eli suomeks sanottuna sutenööri, huumekauppiaita, salakuljettajii, öö... väkivallantekijöitä, nyrkkeilijöitä, kickboxing-harrastajia ja täl puolella on joukko vanhoi mummoi. Aika huono asetelma. -- pitäisi muuttaa jotenkin [tilanne].

Puheenvuorossa mies kuvailee maailman taikka uskonnon tilaa hyvän ja pahan taistelukenttänä, joka on “vanhojen mummojen” vastuulla nuorten miesten sijaan. Miehen puheessa nuorten miesten joukkoa rakennetaan erilaisten rikoksen- ja väkivallantekijöiden kategorioiden kautta. Joukkoon kuuluu myös nyrkkeilijät ja kickboxing-harrastajat, joilla tosin on konnotaatio voimankäyttöön. Käyttäessään väkivaltaaritteisiä kategorioita mieskuvauksessaan, hän antaa olettaa, että sodassa kuin sodassa väkivaltaiset miehet ovat vahvempia ja näin ollen parempia olemaan vastuussa tai johdossa. Hän asemoituu uskonnon puolustajana, miehenä, joka tietää mikä on parasta suomalaiselle uskonnolle. Haastattelun loppupuolella mies jakoi vielä näkemyksen siitä, kuinka rikosentekijän tulisi saada tavata hengellinen mies pian tuomion täytäntöönpanon jälkeen.

M2: Siinä vaiheessa [tuomion saadessa] se kaveri pitäis laittaa ihan oikeesti pehmustettuun pyöreeseen koppiin ja laittaa sinne pieni valo nurkkaan ja raamattu. Antaa olla sen siellä ensin jotain kaks viikkoo. Ja sit sinne menis hengellinen mies, joka kertois sille nää asiat.

Tässä sama mies jatkaa uskonnollisessa kontekstissa kertoen kuinka rikosentekijän saa niin sanotusti oikealle polulle mahdollisimman aikaisin. Hän kuvailee, kuinka rikosentekijän tulisi ensin miettiä tekojaan yksin raamatun kanssa kaksi viikko, jonka jälkeen hengellinen mies vielä opettaisi uskonnolliset asiat. Hengellinen mies nähdään ratkaisevana henkilönä rikosentekijän prosessissa vangitsemisen jälkeen. Hän kokee, että uskonnollisuus mahdollistaa rikoksesta vapaan elämäntyylin, asemoituen taas uskonnon tuntevana ja kokeneena miehenä.

4.3. Vainojien miesten ja naisten välistä vuorovaikutusta koskeva puhe

Kaikissa haastatteluissa suuri osa ajasta käytettiin sekä nykyisistä että entisistä parisuhteista puhumiseen. Sukupuolipuhetta esiintyi vainoamisen, mustasukkaisuuden, valtasuhteiden ja eron yhteydessä.

4.3.1. Vainoaminen

M2: Se että kumpaan sen [vainoamisen] kohdistaa siihen uuteen mieheen vai sitte sihe entiseen vaimoon, nii minusta on taas siitä kiinni -- onko kyseessä rakkaus vai viha. Jos se kohdistaa tota siihen mieheen, niinkun mun tapauksessa, niin mä näkisin sen silleen että siinä on rakkaus vaikuttimena. Eli puhdas mustasukkaisuus. Jos se taas kohdistuu sitten siihen naiseen, niin tota, se ei silloin voi olla rakkauden vaikutinta. Eli se on niin sanotusti sitten tää paha kaveri joka on saanut minut manipuloitua, ja sit mä toteutan sen, se on puhdasta pahantekoa.

Tässä naisten ja miesten välinen vuorovaikutus on vainoamista, joka ilmenee kahdessa kontekstissa: rakkaudessa ja vihassa. Tämä vainoamisen määritelmä ja sen konteksti määrittelevät sen, keneen vainoaminen kohdistuu. Huomionarvoista on se, että vainoaminen todella nähdään pahantekona, eikä esimerkiksi imarteluna tai parisuhteen tavoitteluna. Rakkauden kontekstissa vainoaminen suuntautuu ex-puolison uuteen mieheen. Miehen toiseen mieheen kohdistama vainoaminen siis selittyisi rakkaudesta naiseen. Puheessa mies käyttää rakkautta ja mustasukkaisuutta synonyymeinä. Vihan kontekstissa, tai rakkauden negaation (“ei voi olla rakkaus”), kontekstissa vainoaminen suuntautuu taas naiseen. Eli viha, ei rakkaus, naista kohtaan saa miehen vainoamaan naista. Tämä mies positioi itsensä vainoamisen “toteuttajaksi”, mutta puheellaan ja sanavalinnoillaan ikään kuin siirtää vastuuta tai toimijuutta pois itseltään “pahalle kaverille”. Tämä mies puhui usein rikoksistaan “pahan kaverin”, eräänlaisen itsen pahan puolen, tekoina, mikä voi hänen puheessaan olla retorinen keino tai heijastus hänen uskonnollisesta elämänkatsomuksestaan.

4.3.2. Mustasukkaisuus

Mustasukkaisuudesta puhui myös mies kuvaillessaan sosiaalisia suhteitaan harrastuksen parissa:

M4: Lähinnä poliisien kanssa samalla kentällä. Ironista kylläkin. -- Mä pidin niitä normaaleina ihmisinä et ne ei ainakaa mun akkaa. -- Sit se meni kyllä siihenkin että minäkään en jutellut kenenkään naisten kanssa. En saanu oikeestaan.

Haastattelija: Joudut ikään kuin kontrolloimaan itseäsikin silloin että sillä tavalla ettet juttele naisten kanssa.

M4: Kyllähän mä mielelläni juttelin mutta aina siitä sanomista tuli.

Haastattelija: Nii nii.

M4: [Harrastuksesta] kyse ni siellähän on aika monta enemmän naisia ku miehiä, loppupelistä haluis jakaa kokemuksia, mutta. Ois pitäny vaa varmaa sit niitä kaikista rumimpia ottaa. Ei ois tullu tämmöstä - - joka asiasta oltiin mustasukkaisia.

Yllä olevassa puheenvuorossa miesten ja naisten vuorovaikutus ilmenee molemminpuolisena mustasukkaisuutena parisuhteen kontekstissa, mikä aiheuttaa molemminpuolista sosiaalisten suhteiden kontrollointia. Molemminpuolisuus ja kontrolli ilmenevät puheessa hienovaraisesti: “en minäkään puhunut” ja “joka asiasta oltiin mustasukkaisia”.

Miehen mustasukkaisuus naisesta johtaa tämän miehen tilanteessa muiden miesten luotettavuuden arviointiin. Hän mainitsee poliisit ryhmänä, josta ei tarvitse olla mustasukkainen. Tätä hän perustelee sillä, että poliisit ovat “normaaleja ihmisiä” jotka eivät yritä lähestyä miehen puolisoa, josta mies käyttää mahdollisesti halventavaa termiä “akka”. Normaali ja luotettava mies ei siis ehkä lähestyisi tämän miehen puolisoa. Mustasukkaisuus saa siis miehen arvioimaan muiden miesten luotettavuuden lisäksi mahdollisesti oman puolisonsa haluttavuutta tai tavoiteltavuutta.

Naisen mustasukkaisuus miehestä johtaa miehen puheessa naisen pyrkimykseen kontrolloida ja kieltää sosiaaliset suhteet muihin naisiin. Mies sanoo, että jos olisi puhunut vain rumimmille naisille, mustasukkaisuuden ongelmaa ei olisi ollut. Rumat naiset eivät siis hänen mukaansa herätä mustasukkaisuutta. Mies asemoituu itse rajoitettujen sosiaalisten suhteiden kontrollin alaiseksi.

4.3.3. Valta-asetat

Erimielisyyksistä ja niiden ratkomisesta puhuttaessa nousi esiin miesten ja naisten erilaiset valta-asetat. Seuraavassa kuvauksessa mies esittäytyi “jyrääjänä” ja nainen “alisteisena” vaikka mies myös toi esiin selkeästi, että hänen mielestään puoliset ovat yhdenvertaisia.

M1: Kyllähän miusta on sanottu että mä oon jyrääjä -- mut emmie ite kyllä koe sitä sillee. Mut voihan... Annika, mie luulen, niinku että yhdessäolossaki alistu siihe... Alistuminen on vähän huono sana mutta minun mielestä hän tyyty siihen mielipitteeseen mitä... Mut puoliset on yhenvertasia hänen ois pitänyt lyyä vaan nyrkkiä (ääni, jossa lyödään nyrkkiä pöytään kahdesti), että ei täällä nyt tehä niinku ukko määrää --

Puheenvuorossa nousivat esille miehen ja naisen valta-asetat parisuhteessa. Mies kuvaa puolisonsa olleen riitatilanteissa alisteinen, sillä tämä tyytyi miehen mielipiteisiin nostamatta vastalauseita (“pitänyt lyödä nyrkkiä”). Hän kertoo muiden kuvailevan itseään “jyrääjäksi” vaikka ei itse välttämättä koe jyräävänsä. Mies asemoituu yhdenvertaisuuden kannattajana, mutta ristiriitaisesti vaatii alisteisessa asemassa olevaa naista vastustamaan miehen valtaa sen sijaan, että itse toimisi toisin eikä painostaisi mielipiteitään läpi. Hän pyrkii oikeuttamaan painostavaa puhetyyliään sillä, että nainen ei noussut häntä vastaan ja kieltäytynyt tekemästä mitä mies määräsi.

Valta-asetat tulivat esille myös toisen miehen puheenvuoroissa, jossa naisia kuvattiin hallitsevina osapuolina riitatilanteissa:

M4: Sit se meni siihen että mähä rupesin juoksee naisissa ihan kunnolla sitte. Et et tuu pitämään mua hallinnassa. Siitäkö se Laura sitten hermostu. Kävi iteki tietenki miehissä.

Tässä otteessa mies kuvaa, kuinka hän vastusti puolison hallitsemispyrkimystä toistuvalla pettämisellä. Pettäminen oli suhteessa molemminpuolista. Mies ikään kuin halusi näyttää naiselle pettämällä, että naisella ei ole valtaa mieheen, ja mainitsi vielä naisen hermostuneen tilanteesta. Mies asemoituu vapaasti toimivana miehenä, jota ei voi kontrolloida. Myöhemmin haastattelussa kyseinen mies kuitenkin toteaa, että nainen oli aina ollut hallitseva osapuoli hänen aiemmissakin suhteissaan.

Haastattelija: Oikeestaan monessa kohtaa sinun kertomuksessa on tullu esille se että, sä jollain tavalla, ikään kuin parisuhteelta ootatki semmosta, niinku sinua rauhottavaa vaikutusta et se nainen on sellainen joka jollain lailla sinua vähän niinku pelastaa tai rauhottaa tai.

M4: No se on aina ollut et naiset hallitsee mua. Mut miehien, miehien kanssa ollaan enemmänki kavereita. Ja naiset hallitsee.

Yllä olevassa puheenvuorossa vuorovaikutus on parisuhteessa tapahtuvaa hallintaa, jonka suunta on naisesta mieheen. Mies nostaa tämän hallintasuhteen rinnalle vertailuksi suhteensa toisiin miehiin, joita kuvaa kavereiksi. Naisten kanssa parisuhteissa tapahtuu siis hallintaa, jonka alisteinen mies on, ja kaverisuhteet miehiin vaikuttaisivat olevan tasa-arvoisempia. Kaverisuhteista sama mies jatkoi myöhemmin seuraavasti:

M4: [ex-kumppanit] Ne haukkuu uusia miehiä mulle. -- [ex-kumppanit] ne on ystäviä. -- tosi usein on mun uusien naisten vaikea ymmärtää sitä.

Tässä katkelmassa mies vielä puhuu ystävyysuhteista ex-kumppaneihin ja antaa viitteitä, että naisen hallitsevuus kuuluisi vain parisuhteeseen eikä ystävyysuhteisiin. Hän kertoo naisten olevan ystäviä ja perustelee läheisyyttä sillä, että he keskustelevat jopa uusista kumppaneistaan avoimesti. Mies asemoituu tässä seuralliseksi ihmiseksi, joka arvostaa parisuhteiden lisäksi myös muita ihmissuhteita. Tätä korostaa yhteydenpito ex-kumppaneihin senkin nojalla, että uudet kumppanit eivät ymmärrä näiden suhteiden tarkoitusta.

4.3.4. Erotilanteet

M1: Oon nähny monta eroo jo tätä rikosta ennen, ne oli ihan sekasin, [haastattelija: niinhän ne on] miehet kuin naiset.

Tässä puheenvuorossa ero nähdään asiana, joka saa sekä naisissa että miehissä aikaan voimakkaita sekavuuden reaktioita. Puhe perustuu miehen omaan kokemukseen ja siihen mitä hän itse on nähnyt, mutta linkittyy myös yleiseen diskurssiin eron merkittävydestä ihmisen, sekä miesten että naisten,

hyvinvoinnille ja toiminnalle. Tällainen eron määritelmä voidaan nähdä osaltaan oikeuttavan monenlaista toimintaa: lamaantuminen, suru, voimakkaat tunteet, aggressio, irrottautuminen ja niin edelleen. Se, että tämä määritelmä perustuu miehen omaan näkemykseen voisi osaltaan oikeuttaa juuri tämän miehen omia sekavia reaktioita eroon: vainoa, uhkailua ja henkirikosta.

5. POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli tutkia vainoamiseen syyllistyneiden miesten sukupuolipuhetta. Haastatteluissa ilmennyt sukupuolipuhe on jaoteltu kolmeen: naisia koskevaan puheeseen, miehiä koskevaan puheeseen ja miesten ja naisten vuorovaikutusta koskevaan puheeseen. Näitä kolmesta aiheesta tuotettiin lähes yhtä paljon puhetta. Näiden kategorioiden sisältö on osittain päällekkäinen, sillä yhdessä puheenvuorossa saatettiin puhua sekä naisista, miehistä että vuorovaikutuksesta. Jotkut haastatellut miehet tuottivat sukupuolipuhetta enemmän kuin toiset, ja eräs mies ei tuottanut sukupuolipuhetta lainkaan. Sukupuolesta puhuttiin yleensä ihmissuhteiden kontekstissa, ja sukupuolipuhe syntyi spontaanisti teemahaastattelun ohessa.

Sukupuolipuhetta syntyi monipuolisesti sekä naisista että miehistä. Naisia kuvailtiin äitinä, tukijana ja turvaajana, pettäjänä, rikollisena ja virkavallan edustajana. Naisista puhuttiin parisuhteen, lastenhankinnan, eron, riitojen, pettämisen, uskonnollisen vertauskuvan ja virkavallan puuttumisen konteksteissa. Naisia myös kategorisoitiin sen mukaan, millaisia he ovat parisuhteen riitatilanteissa. Haastatellut puhuivat myös itsestään miehenä. Omaan mieheyteen liitettiin nöyryytyksen kokemuksia, epävarmuutta, mutta myös pätevyyttä ja luotettavuutta. Miesten puheessa esiintyi myös ristiriitaa miespuheen sekä oman miehisen asemoitumisen välillä. Naisten ja miesten vuorovaikutukseen liittyvää puhetta esiintyi mustasukkaisuuden, valtasuhteiden, kaverisuhteiden, eron ja vainon diskursseissa.

5.1. Tulosten suhde aikaisempaan tutkimukseen ja teoriaan

Tämä tutkimus lisää tietoa sukupuolen merkityksestä vainoamisen kontekstissa. Suomalaista tutkimusta sukupuolen rakentumisesta vainoajien puheessa ei ole tehty, mutta koska eron jälkeinen vainoaminen voidaan käsittää väkivallan muodoksi, vertaamme parisuhdeväkivallan tutkimusten tuloksia tämän tutkimuksen tuloksiin. Parisuhdeväkivallan kontekstissa sukupuolta on tutkittu esimerkiksi Kapasen (2011) naiskuvien tutkimuksessa, jossa väkivaltaan syyllistyneet miehet näkivät naisen erityisesti osavastuullisena väkivaltaan, epäluotettavana, hallitsemattomana ja vallankäyttäjänä.

Molempien sukupuolten kuvauksia pariterapiakontekstissa tutkinut Kovanen (2016) totesi tuloksissaan väkivaltaan syyllistyneiden miesten rakentavan positiivisempaa kuvaa omasta sukupuolestaan kuin naissukupuolesta, ja oikeuttivat väkivaltaa naista syyllistäen. Tässä tutkimuksessa taas naisista ja miehistä luotiin sekä positiivisia että negatiivisia kuvauksia. Tulosten miespuheessa ilmeni sekä itseä alentavaa että kehuva puhetta, sekä yleisempiä miehen kuvauksia, joista tosin yksi puheenvuoro linkittyi selkeästi väkivaltaiseen ja vahvaan mieheen. Naispuheessa myös nainen esiintyi yhtä lailla alisteisena, mutta myös vahvana ja älykkäänä. Vuorovaikutusta koskevassa puheessa naisen ja miehen kuvauksissa esiintyi valtasuhteita, mutta tässäkin mies sekä nainen kuvattiin vuorottain hallitsevana osapuolena. Miesten ylivaltaa ja sen oikeutusta (Adams ym., 1995) voitiin havaita vain yhdessä puheenvuorossa, jossa mies kuvasi parisuhteen riitojen ratkaisua ja puolisonsa alisteista asemaa.

Väite siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta, tai tähän tutkimukseen sovellettuna vainoaminen, olisi yleisintä miehillä, joiden stereotypia naisista ja suhteista on seksistinen ja perinteinen (Frude, 1994), jäi tutkimuksemme valossa ristiriitaiseksi. Perinteinen naisstereotypia on alistuvainen, riippuvainen, tunteellinen, irrationaalinen, mukautuvainen, kiltti, sensitiivinen, lämmin, sympaattinen, ymmärtäväinen, hellä ja hoitava (Skrypnek & Snyder, 1982). Tutkimuksessamme naisesta puhuttiin toisaalta alistuneena, irrationaalisenä, “psykologisesti pätevänä” eli sensitiivisenä, sympaattisena, ymmärtäväisenä ja hoivaavana, eli mainitun stereotypian mukaisesti. Toisaalta heistä puhuttiin myös stereotypian vastaisesti uhkaavina ja kontrolloivina tai miesstereotypiaan kuuluvien adjektiivien kuten älykkäinä ja voimakasluontoisina eli dominantteina ja päättäväisinä (Skrypnek & Snyder, 1982).

Se, miksi omat tuloksemme eivät kiistatta tue perinteisiä väkivaltaisten miesten nais- ja mieskuvauksia, voi johtua vainoamisen luonteen eroista parisuhdeväkivaltaan. Vainoamisen motiivit liittyvät useimmiten suhteisiin, niiden solmimiseen tai ylläpitämiseen (Spitzberg & Cupach, 2007) kun taas fyysisen väkivallan syitä on perinteisesti etsitty biologiasta, aggressiosta, sosiaalisista teorioista tai kulttuurista. Miesten puheessa oli yhteyksiä aikaisempaan teoriaan ja tutkimukseen vainoamista oikeuttavista asenteista (Sinclair, 2010). Vainoamisesta ja sukupuolesta puhuttiin samassa yhteydessä hyvin vähän, sillä sukupuolipuhetta esiintyi suurimmiksi osin puheessa, jossa käsiteltiin yleisesti ihmissuhteita. Vainoamista oikeuttaviin asenteisiin kuuluu muun muassa vainoamisen perustelu romanttisilla pyrkimyksillä, mihin myös aineistomme yksi mies viittasi puheessaan rakkaudesta vainoamisen motiivina. Voi olla, että romanttiset pyrkimykset vainoamisen taustalla vaikuttavat myös siihen, millaisena sukupuoli puheessa rakentuu. Näin ollen voisi ajatella, että väkivaltarikollisilla motiivit ja rikosta edeltävät tunteet voivat olla erilaisia kuin vainoajilla.

5.2. Tutkimustulosten hyöty käytännölle ja teorialle

Tämän tutkimuksen tuloksista voi päätellä, että vaikka eron jälkeinen vainoaminen nähdään yhtenä parisuhdeväkivallan muotona, sitä tulisi tutkia myös parisuhdeväkivallasta erillisenä tekona, sillä sukupuolen rakentuminen oli erilaista verrattuna parisuhdeväkivaltaan syyllistyneiden miesten kuvauksiin aiemmissa tutkimuksissa (Kapanen, 2001; Kovanen 2016). Miesten puheen ja kielen tutkiminen voi mahdollisesti auttaa ymmärtämään eron jälkeisen vainoamisen syitä ja seurauksia, ja tämä ymmärrys voi edistää vainoajien ja vainon uhrien auttamista ja kuntouttamista. Vaikka keskityimme tutkimuksessamme kuvailemaan sukupuolen rakentumista kontekstissaan, olemme kuitenkin huomioineet aineistosta nousseita yleisiä parisuhteeseen liittyviä teemoja vainoamiseen liittyen, kuten esimerkiksi mustasukkaisuutta, pettämistä, hallintapyrkimyksiä ja riitatilanteita.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat merkittäviä siinä määrin, että ne avaavat sukupuolistuneen vainoamisen tutkimusta Suomessa. Tuloksia on mahdollista käyttää vainoamisen ja sukupuolen teorianmuodostuksen tukena, joko teorioita haastavana tai tukevana. Tutkimuksen ansiona on sukupuolipuheen tarkka rajaaminen yleiseen sukupuolipuheeseen, jossa puhujan henkilökohtainen

ihmissuhde ei saa niin paljon sijaa tai sekoitu analyysiin. Toinen ansio on myös miesten miespuheen tutkiminen, mikä saattaa olla marginalisoitu tutkimusaihe verrattuna miesten naiskuvausten tutkimukseen. Tutkimus voi toimia myös suuntaa antavana vainoamisen tutkimukselle Suomessa, sillä vainoamisen tutkimus on vielä toistaiseksi ollut vähäistä verrattuna muuhun parisuhdeväkivallan tutkimukseen.

5.3. Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimuksemme aineisto ja menetelmä rajoittavat tulosten yleistettävyyttä. Aineisto on pieni sen koostuessa vain viiden miehen haastatteluista, joten tulokset eivät ole yleistettävissä tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Toisaalta diskurssianalyttisen tutkimuksen tuloksia ei yleensä edes pyritä yleistämään.

Se, ettei kaikilla aineiston miehillä ollut tuomiota vainoamisesta, eli osan vain oletettiin vainonneen, heikentää tutkimuksen validiteettia. Useampi haastateltu mies ei tunnistanut syyllistyneensä vainoamiseen lainkaan tai jopa kielsi sen, mikä teki tutkimuksen asettamisen vainon ympärille haastavaksi. Emme myöskään tarkkaan tiedä, miten juuri nämä viisi miestä valikoituivat otokseen kaikista mahdollisesti vainoamiseen syyllistyneistä miehistä. Aineisto antaa mahdollisuuden tutkia ainoastaan näiden miesten näkemystä tapahtuneesta, heidän vainoamiensa henkilöiden kokemuksen jäädessä tavoittamattomaksi. Edellä mainitut seikat kyseenalaistavat sen, kuinka luotettavaa on kutsua tutkimuksen aineiston henkilöitä vainoajiksi.

Tuotettu sukupuolipuhe oli spontaania siinä määrin, että sukupuoleen liittyviä kysymyksiä ei haastattelussa esitetty vaan sukupuolen maininnat tulivat esiin muussa, lähinnä suhteisiin liittyvässä, puheessa. Tämä voi parantaa tulosten luotettavuutta, sillä tulokset ovat spontaania puhetta eikä mahdollisesti sosiaalisesti suotuisia vastauksia sukupuolta käsitteleviin kysymyksiin.

Kahdessa haastattelussa sukupuolipuhetta ei esiintynyt lainkaan tai sitä esiintyi vain muutaman lyhyen maininnan verran. Näiden haastateltavien kohdalla myös vainoamisrikos oli epäselvä, eivätkä he itse puhuneet vainoamisesta lähes ollenkaan. Selvää oli kuitenkin, että heilläkin parisuhteen ristiriidat

edelsivät rikosta, josta heidät oli tuomittu, joskin rikokset eivät kohdistuneet oletetusti vainottuun naiseen. Tulkintoja sukupuolipuheen ja vainoamisen yhteydestä ei heidän tapauksessaan voi tehdä kovin varmasti, sillä emme tiedä kuinka he valikoituivat otokseen, ja oliko taustalla varmasti vainoamiseksi luokiteltavaa käyttäytymistä.

Keskityimme tarkasti ainoastaan sukupuolipuheeseen, jolloin tutkimuksen ulkopuolelle jäi sellainen puhe, jonka olisi voinut ajatella kuvastavan sukupuolineutraaliutta. Tulkitsematta jäi se, mikä merkitys puheenvuoroissa oli esimerkiksi käyttää sanoja ”puoliso” tai ”ihminen” sukupuolta kuvaavien termien sijaan. Haluamme myös korostaa, että otimme käsittelyyn nimenomaan kontekstin, jossa sukupuolipuhe tuli esille, emmekä lähteneet rakentamaan vainoajien mahdollisia kokonaisvaltaisia mies- tai naiskäsityksiä, sillä diskurssianalyysi menetelmänä ei pyri tavoittamaan puhujan kognitiivisia rakennelmia.

On myös huomattava, että laadullisessa tutkimuksessa tutkija on subjektiivinen toimija, joka vaikuttaa koko prosessissa. Teimme tutkimuksemme parityönä, pyrkien jatkuvasti keskustelemaan, kyseenalaistamaan ja refleктоimaan, mikä voi osaltaan vähentää asenteiden tai ennako-oletusten vaikutusta tuloksiin.

5.3. Jatkotutkimuksen tarve

Tulevissa tutkimuksista vainoamista voisi tutkia aineistolla, jossa on miehiä ja naisia sekä vainoajina että vainoamisen uhreina. Vainoaminen vaikuttaisi olevan sukupuolittunut ilmiö, mutta myös itsensä vainoamisen uhriksi tunnistamisessa on sukupuolten välisiä eroja. Englebrect ja Reynolds (2011) ovat tutkimuksessaan osoittaneet, että naiset raportoivat enemmän psykologisia oireita ja että naiset, joilla on enemmän psykologisia oireita, luokittelevat kokemuksensa useammin vainoamiseksi. Itsensä tunnistaminen vainoamisen uhriksi ja avun hakeminen olivat myös merkitsevästi yhteydessä toisiinsa vain naisilla. Myös Sheridan ja Lyndon (2012) ovat tutkimuksessaan todenneet vainottujen naisten kokevan suurempaa pelkoa sekä raportoivan enemmän psykologisia ja fyysisiä oireita. Lisää tutkimusta kaivattaisiin ehdottomasti vainotuista miehistä, sillä aiemmista tutkimuksista voisi päätellä, että miehet

eivät ehkä tuo vainoamiseksi luokiteltuja tekoja esille niin usein kuin naiset, ja näin osa vainotuista miehistä mahdollisesti jää näkymättömiksi.

Vainoamisen tutkimuksessa on otettu tarkasteluun viime vuosina vainoamista oikeuttavia ajatusrakennelmia, ja niiden vaikutuksia esimerkiksi oikeuden antamiin tuomioihin ja poliisien asenteisiin vainoamista kohtaan (Dunlap, 2010; Sinclair, 2010; Lyndon ym. 2012). Mielenkiintoista olisi tutkia myös suomalaisella aineistolla vainoamista oikeuttavia uskomuksia. Suomessa vainoamisesta on annettu rikostuomioita vasta kolme vuotta, ja olisikin kiinnostavaa tutkia onko myöskin havaittavissa vainoamisen oikeutukseen pyrkiviä selityksiä kuten Yhdysvalloissa. Tämän tutkimuksen aineistossa useampi mies ei tunnistanut vainoamista tapahtuneen tai kielsi sen, mikä voisi viitata siihen, että myös Suomessa vainoaminen on vaikeasti tulkittava rikos.

Kulttuurinäkökulma tulee ottaa huomioon tutkimuksissa. Euroopan maiden välisiä eroja voidaan huomata EU:n perusoikeusviraston aineistossa, esimerkiksi Ruotsissa 33% naisista raportoi kokeneensa vainoamista ainakin joskus kun taas Liettuassa vastaava luku on vain 8%. Vainoamisen esiintyvyys voi erota kulttuureittain jopa saman maan sisällä, esimerkiksi Yhdysvalloissa vainoamista raportoitiin eniten Amerikan ja Alaskan natiivien yhteisöissä. (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014; Tjaden & Thoennes, 1998.) Kun vainoamista on tutkittu erilaisissa kulttuureissa, on saatu myös olennaisesti poikkeavia tuloksia, jotka voisivat viitata kulttuurin vaikutukseen: esimerkiksi Kordvanin (2000) iranilaisessa tutkimuksessa vainoajat olivat keskimääräisesti paljon nuorempia kuin länsimaisten tutkimusten tuloksissa.

Vainoamisen tutkimukselle on Suomessa tarvetta ja sen olisi toivottavaa nähdä yleistyvän muun parisuhdeväkivaltatutkimuksen ohelle. Vaikka yhdysvaltalaisista tutkimuksista on yhä enemmän, voi vainoamisen tutkimuksen soveltuvuutta kulttuurista toiseen perustellusti kyseenalaistaa. Kun lähes viidesosa suomalaisista naisista on kärsinyt vainoamisesta ainakin joskus, on välttämätöntä saada lisätietoa vainoamisen luonteesta ja ehkäisystä.

Lähteet

- Adams, P. J., Towns, A., & Gavey, N. (1995). Dominance and entitlement: The rhetoric men use to discuss their violence towards women. *Discourse & Society*, 6(3), 387-406.
- Bjerregaard, B. (2000). An empirical study of stalking victimization. *Violence and victims*, 15(4), 389-406.
- Boon, J. C., & Sheridan, L. (2001). Stalker typologies: a law enforcement perspective. *Journal of Threat Assessment*, 1(2), 75-97.
- Cass, A. I., & Rosay, A. B. (2012). College student perceptions of criminal justice system responses to stalking. *Sex roles*, 66(5-6), 392-404.
- Davis, K., Ace, A. & Andra, M. (2000). Stalking perpetrators and psychological maltreatment of partners: anger-jealousy, attachment insecurity, need for control, and break-up context. *Violence and Victims*, 15(4) 407-425.
- Davis, K. E., Swan, S. C., & Gambone, L. J. (2012). Why doesn't he just leave me alone? Persistent pursuit: A critical review of theories and evidence. *Sex Roles*, 66(5-6), 328-339.
- Dennison, S. & Thomson, D. M. (2000). Community perceptions of stalking: What are the fundamental concerns? *Psychiatry, Psychology and Law*, 7(2), 159-169.
- Dennison, S. M., & Thomson, D. M. (2002). Identifying stalking: The relevance of intent in commonsense reasoning. *Law and human behavior*, 26(5), 543.
- Dunlap, E. E. (2010). *Stalking myth acceptance: An investigation of attitudinal constructs associated with gender differences in judgments of intimate stalking*. University of Kentucky. Doctoral Dissertations. Paper 41.
- Dunlap, E. E., Hodell, E. C., Golding, J. M., & Wasarhaley, N. E. (2012). Mock jurors' perception of stalking: The impact of gender and expressed fear. *Sex Roles*, 66(5-6), 405-417.
- Dunlap, E. E., Lynch, K. R., Jewell, J. A., Wasarhaley, N. E., & Golding, J. M. (2015). Participant gender, stalking myth acceptance, and gender role stereotyping in perceptions of intimate partner stalking: a structural equation modeling approach. *Psychology, Crime & Law*, 21(3), 234-253.
- Duntley, J. D., & Buss, D. M. (2012). The evolution of stalking. *Sex Roles*, 66(5-6), 311-327.
- Dutton, M. A., Kaltman, S., Goodman, L. A., Weinfurt, K., & Vankos, N. (2005). Patterns of

- intimate partner violence: Correlates and outcomes. *Violence and victims*, 20(5), 483-497.
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2014). Violence against women: an EU-wide survey. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Farnham, F. R., James, D. V., & Cantrell, P. (2000). Association between violence, psychosis, and relationship to victim in stalkers. *The Lancet*, 355(9199), 199.
- Frude, N. (1994) Marital violence. An interactional perspective. Teoksessa: Archer, J. (toim.), *Male Violence*, 153-169. London: Routledge.
- Jokinen, A. & Juhila, K. (2002). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*, 54-97. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A. & Juhila, K. (2016). Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, 75-104. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, 25-50. Tampere: Vastapaino.
- Kapanen, K. (2001). *Naiskuvat parisuhdeväkivaltaan syyllistyneiden miesten puheessa: miten miehet puhuvat naisista ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta*. Pro gradu -tutkielma. Psykologia. Jyväskylän yliopisto.
- Kinkade, P., Burns, R., & Fuentes, A. I. (2005). Criminalizing attractions: Perceptions of stalking and the stalker. *NCCD news*, 51(1), 3-25.
- Kinnunen, J. (2016). *Kun väkivalta ei päättynytäkään eroon. Tutkimus lastenvalvojan työkäytännöistä eron jälkeisen väkivallan ja vainon tilanteissa*. Ammatillinen lisensiaatintutkimus. Yhteisösozialityö. Lapin yliopisto.
- Kordvani, A. H. (2000). Women stalking in Iran. Paper presented (by proxy) to the Criminal Justice Responses to Stalking Conference, Australian Institute of Criminology. Sydney, Australia.
- Kovanen, M. (2016). *Pariterapia käyttö parisuhdeväkivallan hoidossa: sukupuolikuvat ja niiden rakentuminen pariterapiaistunnoissa*. Pro gradu -tutkielma. Psykologia. Jyväskylän yliopisto.
- Langhinrichsen-Rohling, J., Palarea, R. E., Cohen, J., & Rohling, M. L. (2000). Breaking up is hard to do: Unwanted pursuit behaviors following the dissolution of a romantic relationship. *Violence and victims*, 15(1), 73-90.
- Lyndon, A. E., Sinclair, H. C., MacArthur, J., Fay, B., Ratajack, E., & Collier, K. E. (2012). An

- introduction to issues of gender in stalking research. *Sex Roles*, 66(5-6), 299-310.
- Meloy, J. R. (1999). Stalking: An old behavior, a new crime. *Psychiatric Clinics of North America*, 22(1), 85-99.
- Meloy, J. R., & Boyd, C. (2003). Female stalkers and their victims. *American Academy of Psychiatry and the Law*, 31, 211-219.
- Niiranen, C. & Veikanmaa, S. (2016). *Perhesurmien kriittiset tekijät ja ehkäiseminen*. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Lapin yliopisto.
- Nikupeteri, A. (2016). *Vainottuna: Eron jälkeisen vainon tunnistaminen ja uhrien kohtaaminen*. Väitöskirja. Sosiaalityö. Lapin yliopisto.
- Norris, S. M., Huss, M. T., & Palarea, R. E. (2011). A pattern of violence: Analyzing the relationship between intimate partner violence and stalking. *Violence and victims*, 26(1), 103-115.
- Pathé, M. T., Mullen, P. E., & Purcell, R. (2000). Same-gender stalking. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 28(2), 191-197.
- Phillips, L., Quirk, R., Rosenfeld, B., & O'Connor, M. (2004). Is it stalking? Perceptions of stalking among college undergraduates. *Criminal justice and behavior*, 31(1), 73-96.
- Purcell, R., Pathé, M., & Mullen, P. E. (2001). A study of women who stalk. *American journal of psychiatry*, 158(12), 2056-2060.
- Rikoslaki 13.12.2013/879
- Sheridan, L. P., Blaauw, E., & Davies, G. M. (2003). Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4(2), 148-162.
- Sheridan, L. & Lyndon, A. (2012). The influence of prior relationship, gender, and fear on the consequences of stalking victimization. *Sex Roles*, 66(5-6), 340-350.
- Sinclair, H. C. (2012). Stalking myth-attributions: Examining the role of individual and contextual variables on attributions in unwanted pursuit scenarios. *Sex roles*, 66(5-6), 378-391.
- Skrypnek, B. J., & Snyder, M. (1982). On the self-perpetuating nature of stereotypes about women and men. *Journal of Experimental Social Psychology*, 18(3), 277-291.
- Spitzberg, B. H., & Cupach, W. R. (2004). *The dark side of relationship pursuit: From attraction to obsession and stalking*. Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum Associates.
- Spitzberg, B. H., & Cupach, W. R. (2007). The state of the art of stalking: Taking stock of the emerging literature. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 64 – 86.

- Spitzberg, B. H., Cupach, W. R., & Ciceraro, L. D. (2010). Sex differences in stalking and obsessive relational intrusion: Two meta-analyses. *Partner Abuse, 1*(3), 259-285.
- Thomas, S. D., Purcell, R., Pathe, M., & Mullen, P. E. (2008). Harm associated with stalking victimization. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 42*(9), 800-806.
- Tjaden, P., & Thoennes, N. (1998). Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence against Women: Findings from the National Violence against Women Survey. Research in Brief.
- Wiggins, S. & Riley, S. (2010). QM1: Discourse Analysis. Teoksessa Forrester, M. A. (toim.), *Doing qualitative research in psychology: A practical guide*, 135-153. Los Angeles: SAGE.